

Niko Roorda, consultant bij de Stichting Duurzaam Hoger Onderwijs concludeert: duurzaamheid moet niet zelf de verandering willen zijn, maar juist inspringen op gaande processen.

Spring op

DILEMMA **DUURZAAMHEID IN HOGER ONDERWIJS**

Een voortdurende wervelwind waart door het onderwijs. Nieuwe studierichtingen, nieuwe financieringsstelsels en nieuwe onderwijsmethodieken; traditioneel wordt er volop geëxperimenteerd in deze sector. Krijgen de werknemers van de toekomst ook nog wat duurzaamheid mee? Niko Roorda, consultant bij de Stichting Duurzaam Hoger Onderwijs (DHO), ziet kansen. Hij promoveerde op het onderwerp. Zijn conclusie: duurzaamheid moet niet zelf de verandering willen zijn, maar juist inspringen op gaande processen.

HET DILEMMA:

Duurzaamheid implementeren in het hoger onderwijs vraagt om veranderingen, maar het onderwijs zelf is al voortdurend in verandering.

+ TEKST ASTRID VAN UNEN + FOTOGRAFIE ANNE HAMERS

Niko Roorda (1955) wijdt al lange tijd van zijn onderwijscarrière aan duurzaamheid. Hij ontwikkelde onder meer de studierichting duurzame technologie en schreef het 'Basisboek duurzame ontwikkeling'. In oktober promoveerde hij op implementatie van duurzaamheid in het hoger onderwijs onder het motto 'Sailing on the wind of change' aan de Universiteit van Maastricht. Daarvoor deed hij onder meer onderzoek naar alle veranderingen in het hoger onderwijs in de afgelopen twintig jaar. Hij legde die naast vijf experimenten die te maken hadden met duurzaamheid die hij in dezelfde periode uitvoerde. Zijn conclusie: er zit veel samenhang tussen de algemene onderwijsveranderingen en de experimenten met duurzaamheid.

"Er zijn mensen die denken dat het onderwijs volledig op de schop moet om duurzaamheid geïntegreerd te krijgen", zegt Roorda. "Het is de discussie over revolutie of evolutie. Ik heb altijd het gevoel dat een revolutie niet haalbaar is, en ook niet nodig. In mijn promotieonderzoek toon ik aan dat veranderingen in de onderwijsmethodiek versterkend kunnen werken of een goede basis kunnen vormen voor het verduurzamen van het curriculum."

Het hbo kreeg in de afgelopen jaren heel wat over zich heen. Roorda somt een aantal veranderingen op. In de jaren negentig

werd gestart met visitatie van de opleidingen, probleemgestuurd en projectonderwijs kwamen centraal te staan. Docenten kregen een nieuwe rol: ze werden begeleiders. Vakgroepen raakten hun invloed op hun onderwijsprogramma kwijt doordat de vaststelling centraal geregeld werd. En dan hebben we het nog niet over een nieuw financieringsstelsel, de fusiegolven en het ontstaan van nieuwe opleidingen.

Roorda: "Ik heb ontdekt dat er in twintig jaar twintig veranderprocessen hebben plaatsgevonden. Dat is nogal wat. Het frap-pante is dat niemand die processen documenteert. Daarmee kun je stellen dat het hbo te weinig oog heeft voor zichzelf. Het ontbreekt er aan historisch besef. We hebben honderden lectoren in Nederland en niet eentje houdt zich specifiek met hoger onderwijs bezig, terwijl het hbo toch een half miljoen mensen omvat. Het hbo doet te weinig aan zelfreflectie."

Roorda heeft aan de basis gestaan van het ontwerp en de invoering van het duurzaamheidskeurmerk DHO. Dat gebeurde in dezelfde tijd dat hogescholen overgingen op een accreditatiesysteem, waarmee de basiskwaliteit van het hoger onderwijs meetbaar werd volgens internationaal vergelijkbare criteria. Roorda ontwikkelde voor het duurzaamheidskeurmerk een instrument met twintig criteria. "Elf zijn cruciaal; als een hogeschoolopleiding die behaalt op het laagste niveau, krijgt hij al een ster. In totaal zijn vier sterren te behalen." Met drie sterren bereikt een hogeschool SISD, *system integration of sustainable development*. "Dat is de situatie die je met hoger onderwijs hoopt te bereiken, dat duurzaamheid een onlosmakelijk onderdeel is geworden van het hele systeem." Vier sterren betekent internationaal excellence op het gebied van duurzame ontwikkeling. Net zoals het accreditatiesysteem vond ook het duurzaamheidskeurmerk zijn weg in het hoger onderwijs. Inmiddels hebben zo'n vijftig uiteenlopende opleidingen het keurmerk, zoals studies economie, management, technische en sociale opleidingen en lerarenopleidingen. Geen enkele heeft nog vier sterren, maar er zijn er wel een paar met drie. De methode is inmiddels in drie talen vertaald en wordt in zeven landen gebruikt. "Het is ook bruikbaar voor universiteiten en één keer is het op een roc toegepast, met succes."

Duurzaamheid is in alle geledingen van het onderwijs in te voeren, stelt Roorda, op elke opleiding en in elk vak. Laten we een concreet voorbeeld nemen: de lerarenopleidingen. "Bij aardrijkskunde kun je aandacht schenken aan welvaartsverdeling, maar ook aan beschikbaarheid van grondstoffen. Bij geschiedenis kun

rijdende treinen